

Замість вибачень

ГАЛИНА КАЧУР

5 ВЕРЕСНЯ 2022

Моя робота — слухати людей, ставити питання і слухати ще. Засвідчувати досвід інших, чути їх, супроводжувати до виходу з таких місць усередині себе, із яких незрозуміло як вибратися.

Вільгельм Гаммерсгей, «Кімната», 1906 рік

Зараз і я, і мої колеги слухаємо людей — але слухаємо також усю нашу країну. Ми питаємо

одне одного: як жити після побаченого? Як бути з такою ненавистю чи болем, люттю чи розпачем, із таким жахом, який годі було уявити? Питання, на яке я чекаю останні п'ять місяців (і вісім років), іще не пролунало, проте воно так само стосується всієї України й кожного з нас. Воно дуже просте: як нам бути тепер разом, після всього, з оцим усім у спільній історії? Як бути разом у цій країні: внутрішнім переселенцям і тим, кому пощастило більше, бо вони у своєму домі й він цілий, чи менше, бо вони мають досвід окупації; ветеранам і тим, хто ніколи не наближався до лінії фронту; заходу і сходу (і центру), врешті-решт? На це запитання страшенно складно відповісти. Проте якщо відкласти роздуми про нього, легше не буде.

Логотерапевт Альфрід Ленгле казав у лекції про любов, що стосунки — це своєрідний контейнер, спільний простір. Усе, що в нього потрапляє, лишається там, і все подальше спільне життя нам доведеться з цим бути. У стосунках однієї частини країни з іншою — так само. Проте, на відміну від дружби чи шлюбу, ми не можемо в разі чого взяти й розійтися. Тому доведеться колись відмикати шафи й діставати з них складні та проблемні речі, доведеться ставити неприємні запитання й давати відповіді, від яких, мабуть, буде дуже незручно — проте опісля точно полегшає.

Ми дуже звикли бути розділеними. Люди, що вважали себе українцями, що говорили українською мовою, раз по раз опинялися в різних державах. Когось з них насильно русифікували, когось «австріїзували». Частково корені наших сьогоднішніх відмінностей лежать у тому, що нашим пра-пра-родичам різними мовами забороняли говорити українською. А от засоби були схожі: в'язниці й заслання, на початку ХХ століття навіть концтабори — все це спіткало і галичан, і донеччан, і черкащан. Наша спільність полягає, зокрема, у тому, ким нам не давали бути і за яких себе боролися наші далекі і не дуже предки, яких себе відстоюємо ми.

Як я можу сказати, що на Донеччині чи Херсонщині українці якісь інакші, якщо їхні бабусі мали ту саму кошмарну дійсність і ті самі кошмарні сни, що й моя?

Радянській владі було зручно, щоб схід і захід бачили один в одному ворогів. Бабуся розказувала мені, що коли котрусь із її подруг, випускниць педучилища, за розподілом посилали «на західну Україну», то батьки голосили за нею, як за покійницею, — були певні, що живою дитини не побачить. До слова, жодну з бабусиних однокурсниць так і не спіткали страшні кати у вишиванках, проте її дядька розкуркулили та заслали до Сибіру люди з

червоними зірками. А з другого боку, уже вісім років Донеччина й Луганщина пошматовані війною, а інша моя бабуса досі каже: «Ну, східняки звикли жити краще за всіх, знаєш, які в них були виплати». Вона й зараз, здається, має образу на людей, проте не на державу, яка свідомо створювала майнове розшарування — і виразно його підкреслювала.

Нас учили думати, що ми такі різні, що не порозуміємося ніколи, що в нас із будь-ким більше спільного, ніж між собою. Зрештою, саме цей наратив востаннє використали проти нас вісім років тому. Проте в нас незмірно багато спільного, найперше — спільного болю, спільно зазнаного насильства, яке над нами чинили раніше й чинять знову. Переживши разом деякі жахливі речі, насправді дуже складно лишатися чужими людьми. А Голодомор, приміром, став трагедією як для центру, так і для півдня та сходу. Як я можу сказати, що на Донеччині чи Херсонщині українці якісь інакші, якщо їхні бабусі мали ту саму кошмарну дійсність і ті самі кошмарні сни, що й моя? Після поділу Польщі з-під кордону українців депортували цілими селами, декого — до східних меж самої України. Дивно говорити після того, що схід і захід у нас занадто різні, що там якісь геть не подібні між собою люди.

Ми досі не ставимо питання, як із цим бути, як бути одне з одним, бо, хоч коли подумай про нього, воно не на часі, та й час, подекуять, гоїть. Але насправді він не зцілює нічого, просто лишає брудні бинти, рани під якими далі болять і наривають. І погана влада (як у сусідів) тисне на болюче, щоб маніпулювати людьми, проте ніколи не лікує і заважає самотійно шукати зцілення — адже коли люди, країна мають постійний біль, то потрібно лише змінювати силу натискання, щоб вони робили що завгодно, втрачаючи здоровий глузд. Середньо погана влада просто занедбує (утім, так можна доігноруватись і до гангрени), та не втручається, коли ми бодай намагаємося допомогти собі самі.

Щоб жити разом, передусім варто бути одне одному людьми й бачити в іншому людину.

Сьогодні ми маємо не просто нові рани — вони щодня глибшають. І цей біль, такий глибокий і водночас гострий, витягатиме на поверхню за давні травми. Зараз ми усі ризикуємо почати пригадувати одне одному старі кривди, роз'яtringючи їх на десятиліття вперед, та маємо й потенціал позагоювати старі рани, дбаючи про свіжі.

Я починала цей текст із чужих думок про любов, а завершити хочу власним досвідом любові. Я вірю в свій шлюб не тому, що він убезпечений від прикростей — помилок припускаються усі,

ми з коханим чоловіком також. Та попри всі прикροщі, я знаю, що кожне з нас візьме свою частку відповідальності, визнає помилки, запитає: «Як ти?»; кожне з нас проситиме пробачення — не з почуття провини, а зі співчуття, з небайдужості та поваги до іншого; кожне перепросить і докладе усіх зусиль, щоб відшкодувати біль, щоб зцілити одне одного й наше спільне. Бо, щоб жити разом, передусім варто бути одне одному людьми й бачити в іншому людину.

Те, що ми можемо зробити зараз, щоб трохи зменшити біль — свій та одне одного — це запитувати. Як тобі тепер, так далеко в часі й кілометрах від дому? Що ми можемо спільно зробити, щоб ти відчував, що й тут також твій дім — бо це ж наша спільна країна? Що ми з тобою разом можемо зробити, щоб вона справді була для нас спільною? А потім, відповівши й дослухавшись до відповіді іншого, справді почати щось робити, день за днем, крок за кроком — назустріч одне одному і в одному напрямку.

Текст створено за підтримки проєкту Оксфордського університету «Нові горизонти науки й релігії у Східній Європі», профінансованого фондом Джона Темплтона (The John Templeton Foundation). Думки, висловлені в тексті, належать авторові й не обов'язково збігаються з поглядами фонду.

The creation of this text was supported by the University of Oxford project 'New Horizons for Science and Religion in Central and Eastern Europe' funded by the John Templeton Foundation. The opinions expressed in the publication are those of the author(s) and do not necessarily reflect the view of the John Templeton Foundation.

ГАЛИНА КАЧУР

5 ВЕРЕСНЯ 2022

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in </home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php> on line 284